

34 Niepokoje późnego średniowiecza

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XI. Europa późnego średniowiecza.

Uczeń:

2) opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

2) charakteryzuje kryzysy polityczne, społeczne i religijne późnego średniowiecza.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1323, 1347–1352, 1358, 1381, 1414, 1415, 1419–1436
- postacie: Wata Tylera, Wilhelma Cale (Kuby Prostaka), Karola II Złego, Jana Wiklifa, Jana Husa, Zygmunta Luksemburskiego, Jana XXIII, Jana Žižki
- przyczyny rozprzestrzeniania się epidemii dżumy
- postanowienia soboru w Konstancji

ROZUMIE

- pojęcia: czarna śmierć, pandemia, *danse macabre* (taniec śmierci), żakieria, antysemityzm, ruch heretycki, ruch lollardów, husytyzm, kompakty praskie, taborcy
- wpływ epidemii dżumy na kryzys społeczno-gospodarczy w Europie w XIV–XV w.
- przyczyny buntów społecznych w Europie Zachodniej w XIV w.
- idee głoszone przez Jana Wiklifa
- cel działań Jana Husa
- motywy działania taborców
- konsekwencje zawarcia kompaktów praskich

POTRAFI

- omówić sposób zachowywania się ludzi podczas epidemii dżumy
- omówić skutki epidemii dżumy
- wyjaśnić związek między epidemią dżumy a pojawieniem się antysemityzmu i fanatyzmu religijnego
- wskazać na mapie kierunek przemieszczania się epidemii, jej zasięg oraz tereny wolne od zarazy

- wskazać czynniki, które wpłynęły na kryzys społeczno-gospodarczy w Europie w XIV–XV w.
- przedstawić kryzys społeczno-gospodarczy w Europie w XIV–XV w.
- scharakteryzować przemiany społeczno-gospodarcze i religijne w Europie w XIV–XV w.
- wymienić przyczyny i skutki buntów społecznych we Flandrii, Francji i w Anglii
- wskazać na mapie zasięg powstania we Flandrii, powstania Wata Tylera oraz żakierii
- omówić kryzysy religijne w XIV–XV w.
- scharakteryzować bunty społeczne oraz niepokoje religijne w okresie późnego średniowiecza
- wymienić przyczyny rozwoju ruchów heretyckich w Europie
- omówić hasła głoszone przez Jana Wiklifa i Jana Husa
- przedstawić ideologię ruchu lollardów
- wskazać na mapie zasięg husytyzmu
- omówić skutki śmierci Jana Husa
- przedstawić wpływ husytyzmu w Polsce

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Informujemy, że w XIV w. w Europie doszło do pandemii dżumy, która skończyła się śmiercią ponad 23 mln Europejczyków. Rozdajemy karty pracy *Niepokoje późnego średniowiecza*. ▶ Razem z uczniami oglądamy film *Wielka epidemia dżumy*. ▶ Po jego obejrzeniu uczniowie wykonują zadanie 1.

Zadajemy pytania:

- ▶ W jakich latach doszło do wybuchu epidemii?
- ▶ Jakie czynniki wpłynęły na rozprzestrzenianie się dżumy?
- ▶ Jakie były objawy choroby?
- ▶ Jaka duża była śmiertelność?
- ▶ Jakie były uboczne skutki epidemii?

Prosimy uczniów, aby przejrzeni się mapie w podręczniku (m3, s. 356). Pytamy:

- ▶ Do jakich krajów dotarła dżuma do 1348 r.?
- ▶ W jakich krajach epidemia miała najmniejszy zasięg?

Uczniowie czytają podrozdział *Skutki epidemii* (s. 355) oraz tekst źródłowy (m5, s. 356), a następnie odpowiadają na pytania:

- ▶ Gdzie przede wszystkim rozprzestrzeniła się dżuma?
- ▶ Jakie były skutki czarnej śmierci w Europie?
- ▶ Jaki był stosunek ludności do Żydów przedstawiony przez Jana Długosza?
- ▶ Czym był antysemityzm?
- ▶ Jak potraktowano Żydów?

Polecamy uczniom, aby przyjrzeni się ilustracji przedstawiającej *danse macabre* (m1, s. 354).

Wyjaśniamy im symbolikę tańca śmierci. Pytamy:

- › Co miał oznaczać taniec śmierci?
- › Jakie było przesłanie *danse macabre*?

Wyjaśniamy, że od drugiej połowy XIII w. rozpoczęły się w Europie zmiany społeczno-gospodarcze. Uczniowie czytają podrozdział *Kryzys społeczno-gospodarczy* (s. 357), a następnie w kartach pracy wykonują zadanie 2. Omawiamy je wspólnie.

Pytamy:

- › Jakie zmiany zaszły w społeczeństwie?
- › Jakie były najważniejsze przyczyny zmian?
- › Jakie czynniki wpłynęły na spadek zaufania do gospodarki pieniężnej?

Uczniowie przyglądają się ilustracjom (s. 357) i czytają podpisy. Zadajemy pytania:

- › Jakie problemy społeczno-gospodarcze zostały przedstawione na ilustracjach?
- › Jakie były przyczyny tych problemów?

III. PODSUMOWANIE

Rozdajemy uczniom karty pracy *Przemiany społeczno-gospodarcze w Europie późnego średniowiecza*. ▶ Prosimy, aby wykonali znajdujące się tam zadanie. Omawiamy je razem z uczniami.

Zadajemy pytania:

- › Jak – w kontekście przeczytanego fragmentu artykułu – rodzą się w historii mity?
- › Co wywołało największe zmiany w gospodarce i społeczeństwie – zmiana klimatu czy dżuma?

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują zadanie kontrolne. ▶

PRACA DOMOWA

Zadanie domowe. ▶

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Bunt społeczny oraz niepokoje religijne*) oraz cel lekcji (*Dowiem się o buntach społecznych oraz rozwoju ruchu heretyckiego w Europie*).

II. ROZWINIĘCIE

Wyjaśniamy, że epidemia dżumy i zmiany klimatyczne znacznie pogorszyły sytuację ludności. Prosimy uczniów o przypomnienie, jakie zmiany zaszły w społeczeństwie. Informujemy, że pogorszyła się sytuacja zarówno panów feudalnych, jak i chłopstwa. Feudałowie zaczęli nakładać na chłopów wyższe obciążenia, a ci odpowiadali buntami.

Uczniowie czytają podrozdział *Bunt społeczny* (s. 358), tekst źródłowy (m6, s. 359) oraz podpisy do ilustracji (s. 358–359). Rozdajemy im karty pracy *Bunt społeczny*. ▶ Prosimy, aby wykonali zadania 1–3. Następnie omawiamy je wspólnie.

Zadajemy pytania:

- › Jaką rolę odegrał Karol II Zły podczas żakierii?
- › Jaki obszar Francji objęła żakieria? Wskażcie go na mapie w podręczniku (s. 356).
- › Jaki teren objęło powstanie w Anglii? Wskażcie ten obszar na mapie (s. 356).

Uczniowie na mapie wskazują również zasięg powstania we Flandrii.

Prosimy uczniów, aby przypomnieli, czym była niewola awiniońska. Wyjaśniamy, że w wyniku dżumy, upadku autorytetu papieżstwa oraz kryzysów społeczno-gospodarczych nastąpił w Kościele rozwój ruchów heretyckich, czyli propagujących hasła niezgodne z nauką Kościoła.

Rozdajemy karty pracy *Niepokoje religijne w średniowieczu*. ► Uczniowie czytają podrozdział *Niepokoje religijne* (s. 360) oraz dwa pierwsze akapity podrozdziału *Husytyzm* (s. 360–361), a następnie na podstawie przeczytanych informacji wykonują zadanie 1. Omawiamy je z uczniami.

Pytamy:

- › Dlaczego, waszym zdaniem, Kościół nie popierał tłumaczenia Pisma Świętego na języki narodowe?
- › Co spotkało Jana Wiklifa za głoszenie herezji, a jaką karę poniósł Jan Hus?
- › Kto stanął w obronie Husa?
- › Jaki był zasięg terytorialny husytyzmu? Wskażcie ten obszar na mapie (s. 356).

Prosimy uczniów, aby przeczytali tekst źródłowy (m8, s. 362) i przyjrzeni się obrazowi *Jan Hus przed soborem w Konstancji* (s. 361).

Pytamy:

- › Czy Jan Hus spodziewał się aresztowania w Konstancji?
- › Jaki był cel zwołania soboru w Konstancji?
- › O co oskarżono Husa?
- › Jakie grupy społeczne brały udział w soborze w Konstancji?
- › Jak te grupy społeczne mogły się odnieść do haseł głoszonych przez Husa?

Uczniowie czytają trzy ostatnie akapity podrozdziału *Husytyzm* (s. 360–361) oraz podpisują do ilustracji (s. 361–362).

Zadajemy pytania:

- › Jakie były skutki śmierci Jana Husa?
- › W jakich latach trwały wojny husyckie?
- › Kim byli taboryci i kto stał na ich czele?
- › Czym były kompakty praskie?
- › Kogo Czesi obwiniali za śmierć Husa?
- › Kto w Polsce poparł hasła Husa?
- › Jaki był stosunek króla Władysława Jagiełły do husytyzmu?

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy uczniom pytania:

- › Jakie najważniejsze zmiany zaszły w Europie w XIV–XV w.?
- › Dlaczego, waszym zdaniem, Husa skazano na śmierć, a Wiklifa oszczędzono?
- › W jaki sposób epidemia dżumy wpłynęła na przemiany społeczno-gospodarcze i religijne w Europie?

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują zadanie na stronie learningapps.org. ▶

PRACA DOMOWA

Wyjaśnij, jakie grupy społeczne i dlaczego najbardziej popierały rozwój ruchów heretyckich.